

RÈN LUYỆN PHẨM CHẤT TÂM LÝ CỦA KIỂM SÁT VIÊN

TRẦN THỊ THANH*

Tóm tắt: Để thực hiện tốt chức năng của ngành Kiểm sát nhân dân, mỗi Kiểm sát viên cần hình thành cho mình những phẩm chất tâm lý về đạo đức - chính trị; tư duy - trí tuệ và ý chí - tính cách. Việc rèn luyện những phẩm chất tâm lý này có ý nghĩa quan trọng trong việc hoàn thành nhiệm vụ và khẳng định vai trò của người Kiểm sát viên.

Từ khóa: Phẩm chất tâm lý, Kiểm sát viên, ngành Kiểm sát nhân dân

Ngày nhận bài: 30/7/2023; Biên tập xong: 15/9/2023; Duyệt đăng: 27/10/2023

TRAINING PSYCHOLOGICAL QUALITIES OF PROSECUTOR

Abstract: Each Prosecutor needs to form his own psychological qualities including: Ethic - Politics, Thinking - Intelligence and Will - Character to well perform the functions of the People's Procuracy. This has an important implication in completing missions and affirming the role of a Prosecutor.

Keywords: Psychological qualities, Prosecutor, the People's Procuracy

Received: Jul 30th, 2023; **Editing completed:** Sep 15th, 2023; **Accepted for publication:** Oct 27th, 2023

1. Một số phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chăm lo giáo dục cán bộ, đảng viên phải rèn luyện phẩm chất, đạo đức và đặt lên hàng đầu vấn đề "tư cách người cách mạng". Người từng nói "người có đức mà không có tài làm việc gì cũng khó, người có tài mà không có đức là người vô dụng"¹. Người luôn mong muốn mỗi cán bộ, đảng viên dù làm bất cứ ngành nghề gì đều giữ cái tâm, cái đức cho mình, hay chính là dung hòa trong việc rèn luyện phẩm chất đạo đức và năng lực chuyên môn. Đối với cán bộ của ngành Kiểm sát nhân dân cùng với những yêu cầu chung về đạo đức cách mạng của người cán bộ, đảng viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy cán bộ kiểm sát cần "Công minh, Chính trực, Khách quan, Thận trọng, Khiêm tốn". Đây là kim chỉ nam trong quá trình xây dựng và trưởng thành của ngành Kiểm sát nhân dân, đồng thời, cũng chính là chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp cho mọi hoạt động của người cán bộ kiểm sát

để mỗi cán bộ, đảng viên của ngành Kiểm sát nhân dân phấn đấu rèn luyện, coi đó là phương châm giáo dục, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ cả về chính trị tư tưởng, về kiến thức pháp luật và nghiệp vụ công tác. Điều này được cụ thể trong Quy tắc chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của người cán bộ kiểm sát được Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao ký quyết định số 21/QĐ-VKSTC ngày 07/02/2023. Mỗi chữ Bác dạy trở thành một chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của người cán bộ kiểm sát. Trong đó, "Công minh" đòi hỏi cán bộ kiểm sát nói chung và Kiểm sát viên nói riêng phải công tâm, công bằng, minh bạch, nghiêm minh trong xử lý công việc; đồng thời luôn đảm bảo đáp ứng yêu cầu chính trị, pháp luật và nghiệp vụ. Luôn nhận thức vấn đề một cách đúng đắn, không làm trái pháp luật vì bất cứ động cơ nào, và không chịu sự tác động, chi phối của bất kỳ sự can thiệp trái pháp luật nào. Tính "Chính trực" đòi hỏi cán bộ kiểm sát phải luôn

* Email: tranthanhtkshn@gmail.com

Tiến sĩ, Giảng viên Khoa Tội phạm học và Điều tra tội phạm, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

¹ Trích bài nói chuyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Đại hội sinh viên lần thứ nhất ngày 07/5/1958.

trung thực, thẳng thắn, có quan điểm rõ ràng trong giải quyết công việc, có bản lĩnh chính trị vững vàng, tinh thần trách nhiệm cao, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm. Tính “Khách quan” đòi hỏi cán bộ kiểm sát phải chí công vô tư, luôn tôn trọng sự thật khách quan, giải quyết công việc theo đúng pháp luật và quy định của Ngành, không được can thiệp trái pháp luật, hoạt động thực thi công vụ của các cá nhân, cơ quan, đơn vị trong và ngoài ngành Kiểm sát. Tính “Thận trọng” đòi hỏi cán bộ kiểm sát khi thực hiện nhiệm vụ phải cân nhắc, đi sâu tìm hiểu, làm rõ bản chất, tránh qua loa, xác định đủ yêu cầu chính trị, cơ sở pháp lý, cơ sở thực tiễn để giải quyết vụ án. Tính “Khiêm tốn” đòi hỏi cán bộ kiểm sát khi thực hiện nhiệm vụ luôn có ý thức, thái độ đúng mực trong nhìn nhận, đánh giá bản thân, cầu thị, nêu gương, giản dị, hòa đồng, có ý thức giữ gìn hình ảnh ngành Kiểm sát nhân dân; không quan liêu, cửa quyền, hách dịch... Nội dung của quy tắc chính là phẩm chất tâm lý cần có của cán bộ kiểm sát nói chung và các Kiểm sát viên nói riêng. Để tuân thủ các quy tắc chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp này, đòi hỏi bản thân mỗi Kiểm sát viên cần có cách thức rèn luyện các phẩm chất tâm lý cho bản thân thông qua việc học tập, tu dưỡng, và tự ý thức để tuân thủ đạo đức nghề nghiệp đáp ứng được nhiệm vụ của Kiểm sát viên.

Dưới góc độ tâm lý học, phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên là những thuộc tính, những đặc điểm tâm lý tích cực của Kiểm sát viên, được hình thành, phát triển, thể hiện ở hoạt động và giao tiếp, đồng thời chi phối toàn bộ hoạt động và giao tiếp của Kiểm sát viên khi thực hành quyền công tố và kiểm sát các hoạt động tư pháp. Trên cơ sở nội dung các quy tắc chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của Kiểm sát viên và thông qua kết quả nghiên cứu thực tiễn, tác

giả tổng hợp, đề xuất 19 phẩm chất tâm lý cần thiết của Kiểm sát viên cần rèn luyện để làm tốt công việc của mình. Những phẩm chất tâm lý này được chia làm ba nhóm: Nhóm phẩm chất đạo đức - chính trị; nhóm phẩm chất tư duy - trí tuệ và nhóm phẩm chất ý chí - tính cách, từ đó hướng đến việc đào tạo, rèn luyện những phẩm chất tâm lý này ở mỗi Kiểm sát viên. Cụ thể:

a) Nhóm phẩm chất chính trị - đạo đức gồm 06 phẩm chất:

1. Lòng yêu nghề, hứng thú với nghề;
2. Lòng trung thành với Đảng - Nhà nước;
3. Lòng trắc ẩn, và sự nhân văn;
4. Tinh thần đấu tranh, bảo vệ lẽ phải (công minh, chính trực, khách quan, thận trọng, khiêm tốn);
5. Có tinh thần trách nhiệm cao;
6. Tinh thần chịu đựng gian khó, vượt khó.

b) Nhóm phẩm chất tâm lý tư duy - trí tuệ gồm 06 phẩm chất:

1. Tư duy nhanh nhạy;
2. Khả năng giao tiếp và đọc vị tâm lý người khác;
3. Khả năng quan sát nhanh chóng, năng lực chuyên biệt để thực hiện về công tác kiểm sát;
4. Trí nhớ tốt;
5. Khả năng thích nghi, dễ hòa nhập;
6. Khả năng phán đoán tốt.

c) Nhóm phẩm chất ý chí - tính cách gồm 07 phẩm chất:

1. Tính độc lập;
2. Tính quyết đoán;
3. Tính thận trọng;
4. Tính kiên quyết;
5. Tính kỷ luật;
6. Tính tự chủ;
7. Tính trung thực.

Theo tác giả, 19 phẩm chất tâm lý cần thiết của Kiểm sát viên nêu trên có ý nghĩa quan trọng đối với Kiểm sát viên trong việc thực hiện hoạt động nghề và phát triển nhân cách. Những phẩm chất tâm lý này đều có mối quan hệ biện chứng với các phẩm chất tâm lý khác để tạo nên hệ thống phẩm chất tâm lý cần thiết cho nghề Kiểm sát viên. Điều này cũng trùng với tư tưởng của các nhà khoa học cho rằng từng phẩm chất riêng rẽ thì không hoặc ít có ý nghĩa đối với sự thành công, mà phải là nhóm các phẩm chất trong sự liên kết chặt chẽ thì mới giúp chủ thể thuận lợi, thành đạt trong hoạt động. Vì vậy, tác giả cho rằng, trong những phẩm chất tâm lý cơ bản của Kiểm sát viên thì một số có thể coi là có tính đặc trưng (đòi hỏi cao hơn so với các lực lượng khác) như lòng trung thành với Đảng cộng sản Việt Nam, với Nhà nước; tư duy nhạy bén; tính cẩn thận; tính quyết đoán; tinh thần đấu tranh, bảo vệ lẽ phải (công minh, chính trực, khách quan, thận trọng, khiêm tốn)... nhưng không thể coi là quan trọng hơn các phẩm chất khác hoặc có thể thay thế những phẩm chất khác. Hơn nữa, nếu cố gắng phân định phẩm chất nào là quan trọng số một, quan trọng số hai thì có thể dẫn tới đánh giá, quan niệm sai lầm, lệch lạc cho việc đầu tư và tổ chức bồi dưỡng những phẩm chất tâm lý cần thiết cho chủ thể. Việc chỉ ra các phẩm chất tâm lý cần có của Kiểm sát viên là cơ sở để triển khai các biện pháp rèn luyện các phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên, hình thành những Kiểm sát viên có đủ phẩm chất, năng lực đáp ứng yêu cầu công việc mà Đảng và Nhà nước đã giao.

2. Các biện pháp nhằm rèn luyện phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên

Thực tiễn cho thấy những phẩm chất tâm lý nêu trên của Kiểm sát viên là rất cần thiết để Kiểm sát viên có thể giải quyết các vụ án hình sự. Chính vì vậy, việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý này cần được thực

hiện ngay cho sinh viên khi còn ngồi trên ghế Nhà trường, nhất là những sinh viên năm cuối. Bởi đây chính là những Kiểm sát viên tương lai của ngành Kiểm sát nhân dân. Tuy nhiên, việc hình thành các phẩm chất tâm lý cần có thời gian, không thể nóng vội nên cần tiến hành song song với truyền thụ tri thức. Còn đối với các Kiểm sát viên, cần tạo cơ hội để các phẩm chất tâm lý này được phát huy, tôi luyện trong thực tế. Có nghĩa là cần phải tạo cơ hội cho Kiểm sát viên được trải nghiệm nhiều các tình huống trong thực tế.

Để đề xuất những biện pháp rèn luyện, nâng cao các phẩm chất tâm lý thuộc cả ba nhóm phẩm chất đạo đức - chính trị; nhóm phẩm chất tư duy - trí tuệ và nhóm phẩm chất ý chí - tính cách, tác giả đưa ra các giải pháp như sau:

2.1. Quán triệt chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, yêu cầu của ngành Kiểm sát nhân dân về nâng cao các phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên

Để rèn luyện, nâng cao các phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên, trước hết cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về vấn đề này. Việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý cần gắn với việc hướng đến thực hiện chức năng, nhiệm vụ của Ngành đã được Đảng, Nhà nước giao là thực hành quyền công tố và kiểm sát các hoạt động tư pháp. Hơn nữa, ngành Kiểm sát nhân dân cần cụ thể hóa những chủ trương, chính sách thành các hướng dẫn cụ thể để các Viện kiểm sát địa phương thực hiện. Về phía Viện kiểm sát nhân dân, để nâng cao phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên cần:

Một là, để có sở sở rèn luyện các phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên (gồm 19 phẩm chất) thì các cấp lãnh đạo của Ngành cần có nhận thức đúng về tầm quan trọng của các phẩm chất tâm lý này

của Kiểm sát viên trong giải quyết vụ án hình sự. Từ đó, các cấp có thẩm quyền ban hành những văn bản hướng dẫn, chỉ đạo thống nhất với các Viện kiểm sát địa phương trong việc rèn luyện những phẩm chất tâm lý này.

Hai là, nghề Kiểm sát cần phải được xác định là loại nghề chuyên môn sâu, có những yêu cầu chuyên biệt, cần được đào tạo chuyên môn cơ bản, và vì vậy đòi hỏi chủ thể cần có những phẩm chất phù hợp với nghề rất cao. Do đó, cần được quan tâm và đầu tư thoả đáng cả trong tuyển chọn, đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng lực lượng này. Hiện nay, việc tuyển chọn những công chức cho ngành Kiểm sát nhân dân thực sự chưa quan tâm sâu sắc đến các tiêu chí về tâm lý (xu hướng, tính cách, khí chất, năng lực, hứng thú nghề...). Do vậy, Ngành cần có sự quan tâm tuyển chọn các tiêu chí về tâm lý để xác định sự phù hợp với nghề nhất là những sinh viên chuyên ngành Luật – kiểm sát và những công chức thi tuyển vào vị trí Kiểm sát viên. Để làm được điều này, cần đầu tư xây dựng bộ trắc nghiệm chuẩn riêng, phù hợp với nghề Kiểm sát viên và thực hiện nghiêm túc việc tuyển chọn đầu vào, đặc biệt chú ý tới hứng thú nghề nghiệp.

Ba là, tại các Viện kiểm sát các cấp khi phân công Kiểm sát viên giải quyết các vụ án hình sự cần quán triệt nguyên tắc đảm bảo sử dụng đúng người, đúng việc để phát huy những phẩm chất phù hợp, đồng thời tạo điều kiện để những phẩm chất đó phát triển. Điều này đòi hỏi những lãnh đạo Viện kiểm sát các cấp cần có sự am hiểu về tâm lý con người và phải luôn gương mẫu trong việc rèn luyện phẩm chất tâm lý, bản lĩnh người cán bộ kiểm sát.

Bốn là, cần có sự biểu dương, nêu gương những việc làm tốt của các Kiểm sát viên tại các địa phương để tạo phong trào thi đua trong việc học tập rèn luyện các phẩm chất tâm lý, từ đó tạo động lực

cho các Kiểm sát viên phát huy những năng lực của bản thân.

Năm là, quan tâm đến đời sống vật chất của các Kiểm sát viên các cấp. Tháp nhu cầu Maslow đã chỉ ra những nhu cầu cấp thấp cần được thỏa mãn thì mới có thể phát triển những nhu cầu ở cấp cao hơn. Do vậy, để các Kiểm sát viên yên tâm làm nghề, không bị lung lay trước những cám dỗ, phát huy những phẩm chất của nghề Kiểm sát thì trước tiên cần chăm lo đời sống cho mỗi cán bộ, Kiểm sát viên ngành Kiểm sát nhân dân.

2.2. Tăng cường hoạt động đào tạo, bồi dưỡng cho các Kiểm sát viên

Một là, đối với hoạt động đào tạo tại các cơ sở đào tạo của ngành Kiểm sát cần thống nhất quan điểm việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý cho Kiểm sát viên nhất thiết phải được tiến hành song song cùng với quá trình đào tạo kỹ năng nghề. Hiện nay, tại Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội đã xây dựng chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo và của từng môn học bao gồm các mặt: Tri thức - Kỹ năng - Thái độ, tuy nhiên chưa có những chuẩn đầu ra về những phẩm chất tâm lý cơ bản mà nghề Kiểm sát viên đòi hỏi. Do vậy, trong đào tạo cần xây dựng những tiêu chí về vấn đề này để từ đó xây dựng quy trình, lựa chọn để đồng bộ trong giảng dạy.

Hai là, việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý không chỉ dừng lại ở việc rèn luyện những phẩm chất như “Công minh, Chính trực, Khách quan, Thận trọng, Khiêm tốn” và hướng đến thực hiện khẩu hiệu mà ngành Kiểm sát đã xây dựng đối với Kiểm sát viên cần “vững về chính trị, giỏi về nghiệp vụ, tinh thông về pháp luật, công tâm và bản lĩnh, kỷ cương và trách nhiệm”, mà còn phải rèn luyện cả những phẩm chất tâm lý khác bao gồm các phẩm chất phẩm chất về đạo đức - chính trị; phẩm chất về tư duy - trí tuệ và phẩm chất về ý chí - tính cách.

Ba là, đối với đào tạo sinh viên, các thầy cô cần giáo dục cho sinh viên, học viên nhận thức được rõ sự quan trọng của việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý phù hợp với nghề ảnh hưởng đến kết quả thực hiện công việc của Kiểm sát viên như thế nào. Để từ đó mỗi sinh viên, học viên ngay khi còn ngồi trên ghế Nhà trường đã có ý thức tự rèn luyện các phẩm chất tâm lý bao gồm các phẩm chất về đạo đức - chính trị, tư duy - trí tuệ và ý chí - tính cách... nhằm đáp ứng công việc của Kiểm sát viên sau này.

2.3. Tự bản thân Kiểm sát viên rèn luyện các phẩm chất tâm lý cần thiết

Việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên sẽ không có hiệu quả khi chính bản thân mỗi Kiểm sát viên không ý thức được sự cần thiết, tầm quan trọng của việc rèn luyện các phẩm chất tâm lý phù hợp với nghề Kiểm sát, nhất là 19 phẩm chất tâm lý nêu trên. Do vậy, để rèn luyện các phẩm chất tâm lý của Kiểm sát viên thì mỗi Kiểm sát viên cần:

Một là, không ngừng học tập và tự học tập nâng cao trình độ chuyên môn, kỹ năng nghề để thực hiện tốt các chức trách, nhiệm vụ được giao. Xã hội luôn vận động, do vậy pháp luật cũng vận động theo để điều chỉnh những mối quan hệ xã hội. Chính vì vậy, mỗi cá nhân Kiểm sát viên phải luôn có ý thức trong việc cập nhật những quy định pháp luật mới nhất để áp dụng đúng, trúng, hiệu quả.

Hai là, cần hiểu sứ mệnh của ngành Kiểm sát nói chung và Kiểm sát viên nói riêng là bảo vệ công lý và bảo vệ nền pháp chế xã hội chủ nghĩa nên khi thực hiện nhiệm vụ cần phát huy tinh thần trách nhiệm ở mức cao nhất.

Ba là, khi đã làm nghề Kiểm sát viên, cần tận tâm, tận tụy với nghề. Để có được điều này đòi hỏi Kiểm sát viên

cần phải có lòng yêu nghề, say mê và sự tự hào về nghề.

Bốn là, thường xuyên tôi luyện bản thân mình trong môi trường thực tế, không sợ ngại, không sợ khó để dù trong bất cứ hoàn cảnh nào vẫn giữ được “trái tim nóng và cái đầu lạnh”. Từ đó, kết quả công việc sẽ được đảm bảo, xứng đáng là Kiểm sát viên ngành Kiểm sát nhân dân./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Ngọc Bích, *Tâm lý nhân cách - Một số vấn đề lý luận*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội, 1998.
2. Cao Minh Công, *Giáo trình đạo đức người cán bộ kiểm sát*, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2015.
3. Lê Cẩm, Một số vấn đề lý luận chung về các giai đoạn tố tụng, *Tạp chí Tòa án nhân dân*, số 2/2004, 2004.
4. Học viện Cảnh sát nhân dân (2001), *Đặc điểm tâm lý của Cảnh sát hình sự - Cảnh sát kinh tế - Cảnh sát phòng chống tội phạm về môi trường trong đấu tranh chống tội phạm*, Đề tài khoa học cấp trường, Học viện Cảnh sát nhân dân, Hà Nội.
5. Nguyễn Mai Lan, *Những phẩm chất tâm lý đặc trưng của Mã Dịch viên*, Luận án Tiến sĩ, Viện khoa học xã hội, 2000.
6. Đỗ Văn Thọ, *Phẩm chất tâm lý của Cảnh sát hình sự*, Luận án tiến sĩ tâm lý học, Viện tâm lý học, 2003, tr.14.
7. Trường Đại học An ninh nhân dân (1981), *Tâm lý nghiệp vụ an ninh*, (Tài liệu dịch Tập bài giảng của Goorbachop V.I. Học viện Bộ Nội vụ Liên Xô).
8. Nguyễn Sinh Phúc, *Cơ sở tâm lý học của sự hình thành và phát triển nhân cách người Bác sĩ quân y*, Luận án Tiến sĩ, Học viện Chính trị quân sự, 2000.
9. Viện kiểm sát nhân dân tối cao (2017), *Quy tắc ứng xử của Kiểm sát viên khi thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp tại phiên tòa, phiên họp của Tòa án*, Ban hành theo Quyết định số 46/QĐ-VKSTC ngày 20/02/2017 của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao.
10. Viện kiểm sát nhân dân tối cao (2023), *Quy tắc chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp của người cán bộ Kiểm sát*, Ban hành theo Quyết định số 21/QĐ-VKSTC ngày 07/02/2023 của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao.